

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв України

ХОРОВА ЛІТЕРАТУРА

Програма
для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I-II рівнів акредитації

Спеціальність “Музичне мистецтво”
Спеціалізація “Хорове диригування”

Київ – 2006

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Державний методичний центр навчальних закладів
культури і мистецтв України

ХОРОВА ЛІТЕРАТУРА

Програма

для вищих навчальних закладів
культури і мистецтв I–II рівнів акредитації

Спеціальність

“Музичне мистецтво”

Спеціалізація

“Хорове диригування”

Київ 2006

Видання здійснено на замовлення Державного методичного центру навчальних закладів культури і мистецтв України

ХОРОВА ЛІТЕРАТУРА

Програма для вищих навчальних закладів культури і мистецтв І–ІІ рівнів акредитації. – Київ: “Фірма “ІНКОС”, 2006 – 20 ст.

Обсяг курсу

Всього – 216 год.

Практичних – 144 год.

Самостійних – 72 год.

Пояснювальна записка

Навчальна програма з “Хорової літератури” із спеціалізації “Хорове диригування” призначена для вищих навчальних закладів І–ІІ рівнів акредитації.

Програма складена на основі освітньо-професійної програми підготовки молодшого спеціаліста і відповідає державним стандартам вищої освіти.

Дисципліна включає 4 кредити, що складає 216 годин, з них практичних – 144 години, самостійних – 72 години.

Професія “Диригент хору” серед багатьох музичних спеціальностей виділяється своєю багатoproфільністю (педагогічна, виконавська, організаційна, музично-суспільна діяльність). Серед циклу фахових дисциплін для підготовки диригентів хору важливе місце посідає “Хорова література”. Разом з диригуванням, хоровим класом, читанням партитур, методикою музичного виховання, аранжуванням вона забезпечує підготовку молодшого спеціаліста з кваліфікації диригент хору, викладач, учитель музики.

Основна мета курсу – розвиток музичного світогляду студентів, поглиблення знань в галузі українського та світового хорового мистецтва, ознайомлення з кращими творами хорової літератури різними за жанрами та стилями, засвоєння навичок аналізу хорових творів, можливості використання твору, який вивчається у практичній роботі.

Завдання навчальної дисципліни

1. Дати характеристику основним напрямкам та жанрам хорової літератури.
2. Проаналізувати творчість провідних майстрів минулого та сучасності.
3. Ознайомити студентів з кращими зразками професійної композиторської та народної творчості, звертаючи увагу на творчі принципи авторів.
4. Розвинути навички роботи з партитурою (визначення ідеї, жанру, форми твору, стилю хорового письма).

Укладач	О. В. Климова – викладач Херсонського музичного училища
Рецензенти:	О. М. Прокопець – старший викладач Сімферопольського факультету Донецької державної музичної академії ім. С. С. Прокоф'єва, заслужений працівник культури Автономної Республіки Крим Н. І. Левіна – викладач Одеського училища мистецтв і культури ім. К. Ф. Данькевича
Відповідальний за випуск	А. І. Ткаченко
Редактор	Л. М. Трачук

© Державний методичний центр навчальних закладів культури і мистецтв, 2006

© Климова О. В., 2006

5. Надати студентам комплекс необхідних знань, відпрацювати і розвинути в них уміння і навички, необхідні в роботі майбутніх диригентів та вчителів музики.

При визначенні характерних рис індивідуального стилю того чи іншого композитора слід звернути увагу на розвиток стильових принципів композиторського письма даної епохи. Курс передбачає поєднання лекційних занять з практичним вивченням кращих зразків хорової музики, що відбувається на ґрунті всебічного аналізу взаємодії поетичного слова та музики, тембрової драматургії та хорового інструментування, розкриття ідейно-образного змісту в процесі художньої інтерпретації. Головне завдання аналізу музичних творів – виявлення індивідуального хорового стилю кожного композитора. В основі вивчення курсу – історична послідовність, що дає уявлення про процес становлення та розвитку хорового жанру в музичному мистецтві. Лекції повинні бути ілюстровані звучанням хорових творів у виконанні кращих хорових колективів.

Навчальний заклад має право вносити обґрунтовані зміни до послідовності викладання навчального матеріалу і розподілу годин за розділами, темами відповідно до обсягу загального бюджетного часу, відведеного на вивчення навчальної дисципліни.

Методичні рекомендації та основні вимоги до знань та умінь студентів

Структура курсу має такий вигляд:

- Українська хорова література – I розділ (V семестр).
- Світова хорова література:
 - а) російська оперно-хорова література та література XIX–XX століть – II розділ (VI семестр),
 - б) зарубіжна хорова література – III розділ (VII семестр).
- Історія хорового виконавства – IV розділ (VIII семестр)

Така структура надає можливості для проведення паралелей та глибшого огляду будь-якого музичного явища або творчості окремого композитора. Протягом IV семестру відбувається удосконалення вищезгаданих навичок та встановлення систематизованого погляду на загальний розвиток хорового мистецтва. Методи і форми роботи можуть бути найрізноманітнішими. При виборі схеми уроку слід брати до уваги базовий рівень всієї групи, якісне співвідношення компонентів уроку. На початковому етапі можна застосовувати лекційну форму

із відповідною кількістю семінарів з ретельним опануванням деяких простіших елементів аналізу, вчитися порівнювати висновки аналізу та висновки, зроблені на підставі прослуховування музичного матеріалу. Протягом подальшого навчання необхідно додавати матеріали, які не дублюють з'ясоване під час уроку, а, навпаки, поширюють кругозір студента. На цей час необхідно володіти усіма елементами аналізу, а також за допомогою викладача робити висновки про індивідуальні риси хорового письма композитора. Заключний етап навчання потребує вміння робити повний теоретичний аналіз та вміння самостійно визначити на його підставі індивідуальні стильові риси твору. Необхідно застосовувати порівняльний аналіз хорових творів на один текст з музикою різних авторів, порівняти підхід до того чи іншого жанру на різних стадіях його розвитку. Остаточна мета – самостійна письмова робота, присвячена встановленню та розробці виконавського плану твору певної епохи, або – встановленню рис хорового письма композитора внаслідок аналізу його творів.

В процесі вивчення дисципліни “Хорова література” студент повинен:

- знати* – шляхи розвитку того чи іншого жанру хорової музики різних епох та національних шкіл;
творчість видатних композиторів, які працювали у хоровому жанрі;
- вміти* – аналізувати ідею твору, встановлювати жанр, форму, стиль хорового письма, вокально-хорові особливості партитури, що сприяють розкриттю драматургії хорового твору;
– встановлювати найбільш властиві риси хорового стилю того чи іншого композитора.

Форми контролю (підсумкового, поточного) та критерії оцінювання знань студентів

З метою виявлення знань студентів та вміння застосовувати їх на практиці, ступеня розвитку навичок самостійної роботи з навчальною літературою з дисципліни “Хорова література” проводиться диференційний залік, передбачений навчальним планом у VIII семестрі. На ньому студент повинен відповісти на два теоретичних питання та розібрати хоровий твір (запропоновані твори повинні бути різноплановими

за стилістичною та жанровою спрямованістю). Це можуть бути приблизно такі завдання:

Завдання № 1

1. Порівняльна характеристика партесного та духовного концертів.
2. Хорова творчість М. Березовського. Концерт “Не отвержи мене во время старости”.
3. С. Гулак-Артемовський. Фінальний хор “Там за тихим за Дунаєм” з опери “Запорожець за Дунаєм”.

Завдання № 2

1. Хорова творчість М. Лисенка.
2. Хорова творчість П. Ніщинського. “Вечорниці”.
3. К. Стеценко “Сон”.

Завдання № 3

1. Хорова творчість Б. Лятошинського.
2. Жанрові ознаки ліричних хорів. І. Шамо. Хоровий цикл “Пори року”.
3. М. Леонтович “Літні тони”.

Завдання № 4

1. Хорова творчість П. Чайковського.
2. Хорова творчість С. Танєєва. Кантата “Иоанн Дамаскин”.
3. В. Калінніков “На старом кургане”.

Завдання № 5

1. Хорова творчість П. Чеснокова.
2. Хорова творчість Р. Щедрина. Хорові цикли на вірші Твардовського, Вознесенського.
3. Ю. Фалік “Незнакомка”.

Завдання № 6

1. Хорова творчість В. Моцарта.
2. Оперні хори Дж. Верді.
3. Л. Бетховен “Восхваление природы человеком”.

Завдання № 7

1. Хорова творчість Ф. Пуленка.
2. Хорова творчість К. Орфа. Сценічна кантата “Carmina Burana”.
3. Дж. Гершвін “Как тут усидеть” з опери “Іоргі і Бесс”.

Завдання № 8

1. Жанри візантійської гімнографії.

2. Санкт-Петербурзька придворна капела.

3. Одеська хорова школа.

Після закінчення кожного семестру ставиться підсумкова оцінка, обґрунтована оцінками поточного контролю знань.

Оцінка “5” – знання теоретичного та музичного матеріалу є глибоким, узагальненим, системним. Студент досконало володіє всіма елементами аналізу, що дозволяє йому робити певні висновки і творчо застосовувати їх. Обсяг самостійної роботи складає 100 %.

Оцінка “4” – студент володіє теоретичним та музичним матеріалом, вміє робити висновки на підставі аналізу хорового твору, але відповіді бракує власних обґрунтованих суджень. Студент повинен вміти виправляти власні помилки. Обсяг самостійної роботи складає 100 %.

Оцінка “3” – студент відтворює основний теоретичний матеріал, але знання музичного матеріалу у неповному обсязі, а також посередній рівень володіння лише деякими елементами аналізу хорового твору не дозволяє йому робити творчі висновки та застосовувати їх у практичній роботі. Обсяг самостійної роботи складає 50 %.

Оцінка “2” – рівень знань студента визначається як початковий. Відповідь є фрагментарною, зумовлена початковим уявленням про предмет вивчення. Студент не володіє музичним матеріалом, а також навичками якісної самостійної роботи.

Рекомендації щодо організації самостійної роботи студентів

Для творчого осмислення ідей і положень дисципліни “Хорова література” студенти повинні самостійно вивчити низку тем, що висвітлюються в літературних джерелах і не розглядаються на лекціях. Обсяг часу на самостійну роботу передбачено навчальним планом – 72 години. Студентам можуть бути запропоновані: робота з навчальною і довідковою літературою, підготовка рефератів та доповідей.

Між розділами дисципліни “Хорова література” години самостійної роботи розподілені таким чином:

розділ I – 20 годин,

розділ II – 18 годин,

розділ III – 20 годин,

розділ IV – 14 годин.

Теми, які не увійшли до загальної програми семестру, але можуть бути запропоновані студентам як теми рефератів, творчих робіт тощо:

- “Духовна музика російських композиторів XIX століття”;
- “Творчість О. Архангельського”;
- “Творчість Вельо Торміса”;
- “Творчість М. Парцхаладзе”;
- “Творчість І. Стравінського”;
- “Розвиток літургійної музики XX століття”;
- “Хорова творчість сучасних українських композиторів”;
- “Виконавські напрямки та хорові школи”;
- “К. Стеценко як хоровий диригент”;
- “Диригентська діяльність М. Г. Клімова”;
- “З історії хорового товариства “Львівський Боян”.

Відведено 12 годин самостійної роботи.

Зміст та форми самостійної роботи визначаються викладачем у методичних матеріалах на основі навчальної програми дисципліни.

Орієнтовний тематичний план

Назва розділу, теми	Кількість навчальних годин		
	загальн	практич	самост
Розділ І. Українська хорова література			
Тема 1.1. Зародження професійної хорової музики. Перші зразки хорової літератури. Кант. Багатоголосся нового стилю.	3	2	1
Тема 1.2. Партесний концерт (М. Ділецький). Духовний концерт (М. Березовський, Д. Бортнянський, А. Ведель).	4	2	2
Тема 1.3. Хорова творчість українських композиторів XIX ст. С. Гулак-Артемівський. Опера “Запорожець за Дунаєм”.	2	2	
Тема 1.4. Хорова творчість М. Вербицького. П. Ніщинський “Вечорниці”.	2	2	
Тема 1.5. Хорова творчість І. Воробкевича. Хори Д. Січинського.	2	2	
Тема 1.6. Загальна характеристика хорової творчості М. Лисенка. Хори з опери “Тарас Бульба”. Кантата “Радуйся, ниво непоплитая”. Окремі хори.	4	4	

Тема 1.7. Хорова література XX ст. М. Леонтович. Обробки народних пісень. Оригінальні твори. Літургія.	3	2	1
Тема 1.8. Хорова творчість К. Стеценка. Оригінальні твори. Літургія.	3	2	1
Тема 1.9. Хорова творчість Я. Степового. Обробки пісень О. Кошиця.	3	2	1
Тема 1.10. Хорова творчість С. Людкевича. Окремі твори.	2	2	
Тема 1.11. Хорова творчість П. Козицького, Г. Верьовки. Обробки народних пісень. Хорова творчість М. Вериківського.	5	2	3
Тема 1.12. Хорова творчість Л. Ревуцького. Обробки народних пісень. Кантата-поема “Хустина”.	3	2	1
Тема 1.13. Б. Лятошинський. Хорові цикли. Окремі хори. Хорова творчість Є. Козака, А. Кос-Анатольського.	4	2	2
Тема 1.14. Г. Майборода. Хорові прелюди на вірші В. Сосюри. І. Шамо “Пори року”.	4	2	2
Тема 1.15. Хорова творчість Л. Дичко. Хори Т. Сидоренко-Малюкової.	4	2	2
Тема 1.16. Творчість Є. Станковича, В. Зубицького, О. Яковчука.	6	2	4
Разом годин	54	34	20
Розділ II. Світова хорова література. Російська оперно-хорова література та література XIX–XX століть.			
Тема 2.1. Роль хору у перших російських операх. Зв’язок з народною піснею. Оперно-хорова творчість М. І. Глінки. Хори з опер “Іван Сусанин”, “Руслан и Людмила”.	4	2	2
Тема 2.2. Оперно-хорова творчість О. Даргомижського. Хори з опери “Русалка”.	2	2	
Тема 2.3. Оперно-хорова творчість О. Бородіна. Хори з опери “Князь Игорь”.	2	2	
Тема 2.4. Оперно-хорова творчість М. Мусоргського. Хори з опер “Борис Годунов”, “Хованщина”.	2	2	

Тема 2.5. Оперно-хорова творчість М. Римського-Корсакова. Хори з опер "Снегурочка", "Царская невеста".	2	2	
Тема 2.6. Оперно-хорова творчість П. Чайковського. Хори з опер "Евгеній Онегин", "Пиковая дама".	2	2	
Тема 2.7. Хорові твори російських композиторів. Творчість М. Глінки, О. Даргомижського.	2	2	
Тема 2.8. Хорова творчість П. Чайковського, С. Танєєва.	4	4	
Тема 2.9. Хорова творчість С. Рахманінова, В. Каліннікова.	4	4	
Тема 2.10. Хорова творчість О. Гречанінова, П. Чеснокова.	4	4	
Тема 2.11. Хорова література ХХ ст. Хорова сюїта, кантата, ораторія.	4	4	
Тема 2.12. Хорова творчість О. Давиденка, М. Коваля, В. Шебаліна.	3	2	1
Тема 2.13. Хорова творчість Д. Шостаковича, В. Салманова.	2	2	
Тема 2.14. Хорова творчість Г. Свиридова, М. Сидельникова.	3	2	1
Тема 2.15. Хорова творчість Р. Щедрина, Ю. Фаліка.	3	2	1
Тема 2.16. Хорова творчість Е. Денисова, А. Шнітке.	3	2	1
Разом годин	48	40	6
Всього за навчальний рік	102	74	28
Розділ III. Світова хорова література.			
Зарубіжна хорова література			
Тема 3.1. Зародження та розвиток хорової музики у Західній Європі. Різноманітність жанрів та Форм. Епоха поліфонії.	2	2	
Тема 3.2. Епоха Відродження. Хорові школи Англії, Німеччини, Нідерландів, Італії (Рим, Венеція)	4	2	2

Тема 3.3. Епоха Бароко. Жанр кантати. Творчість А. Вівальді.	4	2	2
Тема 3.4. Жанр ораторії. Творчість Г. Генделя.	3	3	
Тема 3.5. Хорова творчість Й. Баха.	3	3	
Тема 3.6. Оперна реформа К. Глюка. Хори з опери "Орфей".	2	2	
Тема 3.7. Й. Гайдн. Ораторія "Времена года".	4	2	2
Тема 3.8. Хорова творчість В. Моцарта.	4	2	2
Тема 3.9. Хорова творчість Л. Бетховена.	3	2	1
Тема 3.10. Хорова творчість Ф. Шуберта, Ф. Мендельсона, Р. Шумана.	4	2	2
Тема 3.11. Хорова творчість Й. Брамса.	4	2	2
Тема 3.12. Ж. Бізе. Хори з опери "Кармен".	4	2	1
Тема 3.13. Дж. Верді. Оперні хори. Реквієм.	4	2	2
Тема 3.14. Хорова творчість К. Орфа, Дж. Гершвіна, Б. Бріттена.	4	2	2
Тема 3.15. Хорова творчість М. Равеля, Ф. Пуленка, О. Мессіана.	3	2	2
Тема 3.16. Сучасна хорова музика. Творчість К. Пендерецького, Е. Л. Уєббера.	2	2	
Разом годин	54	34	20
Розділ IV. Історія хорового виконавства.			
Тема 4.1. Хорова культура Стародавнього Світу, Давньої Греції, Середньовіччя.	4	2	2
Тема 4.2. Розквіт хорової культури в епоху Відродження.	4	4	
Тема 4.3. Хорова культура Західної Європи у XVII–XVIII ст.	4	2	2
Тема 4.4. Хоровий рух у XIX–XX ст.	2	2	
Тема 4.5. Хорова культура Київської Русі та розвиток церковного співу у IX–XVI ст.	4	4	
Тема 4.6. Хорова культура Росії XVIII–XIX ст.	6	4	2
Тема 4.7. Хорова культура України XVIII–XIX ст.	6	4	2
Тема 4.8. Становлення і розвиток хорового мистецтва ХХ століття.	4	2	2
Тема 4.9. Видатні російські та українські хорові колективи, диригенти.	6	6	

Тема 4.10. Хорове мистецтво Прибалтики, Грузії, Молдови.	4	2	2
Тема 4.11. Видатні хорові педагоги, виконавські стилі, школи.	4	2	2
Диференційний залік 2 години			
Разом годин	50	36	14
Всього за рік	104	70	34

ТЕМАТИЧНИЙ ВИКЛАД ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1.1. Зародження професійної хорової музики. Вплив візантійської музичної культури з прийняттям християнства. Осьмогласся. Демественний спів. Виникнення перших зразків багатоголосся. Кант. Слухання зразків знаменного співу, його сучасної гармонізації.

Тема 1.2. Порівняльна характеристика партесного та духовного концертів. Творчість та риси стилю М. Ділецького, М. Березовського, Д. Бортнянського, А. Веделя. Твори для вивчення та ознайомлення:

- М. Ділецький: “Единородный Сыне”, “Вошел еси во церковь”.
- М. Березовський: “Не отвержи мене во время старости”, “Святый Боже”, “Блаженни яже избрал”.
- Д. Бортнянський: “Господи, кто обитает в жилище Твоем”, “Приидите, воспоем людие”, “Скажи ми, Господи, кончину мою”.
- А. Ведель: “Доколе, Господи, забудеши мя”.

Тема 1.3. Риса стилю і творчість С. Гулака-Артемовського. Загальна характеристика опери “Запорожець за Дунаєм”. Хор “Там за тихим за Дунаєм” – слухання та аналіз.

Тема 1.4. Хорова творчість М. Вербицького. Аналіз концерту “Ангел вопияше”. П. Ніщинський. Слухання та аналіз “Закувала та сива зозуля”.

Тема 1.5. Загальна характеристика творчості І. Воробкевича та Д. Січинського. Аналіз хору “Непереглядною юрбою”.

Тема 1.6. Розгляд хорової творчості М. Лисенка. Оперна творчість. Опера “Тарас Бульба”. Роль хорів. Вплив народнопісенного матеріалу на прикладі хорів “Засвітали козаченьки”, “Тей, не дивуйте, добрі люди”. Заснування жанру кантати. Аналіз та слухання V частини

кантати “Радуйся, ниво неполитая” – “Оживуть степи, озера”. Окремі хори – “Вічний революціонер”.

Тема 1.7. М. Леонтович. Встановлення загальних рис стилю, властивих обробкам народних пісень (форма, фактура, мелодика, тональна структура тощо). Слухання та аналіз:

“Щедрик”, “Дударик”, “Піють півні”, “Ой з-за гори кам’яної”, “Пряля”, “Мала мати одну дочку”, “Козака несуть”. Прийоми звукопису в оригінальному творі “Літні тони”. Ознайомлення з фрагментами Літургії.

Тема 1.8. Виявлення рис творчого стилю К. Стеценка. Слухання та аналіз духовних творів, обробок народних пісень, оригінальних творів.

Тема 1.9. Стиль хорових творів Я. Степового. Хор “Арфами, арфами”, обробки народних пісень. Інструментальність – головна риса обробок О. Кошиця. Слухання та аналіз: “Вийди, Грицю, на вулицю”, “На вулиці скрипка грає”.

Тема 1.10. Новий підхід до обробки фольклорних першоджерел у творчості С. Людкевича. Масштабність вокально-симфонічних творів. Оригінальні твори.

Тема 1.11. Обробки народних пісень П. Козицького та Г. Верьовки. продовження традиційної лінії в обробках (М. Лисенко, М. Леонтович). П. Козицький “Ой, у полі, полі”. Духовна музика П. Козицького.

Тема 1.12. Аналіз хорової творчості Л. Ревуцького. Слухання – “Хустина”. Жанр кантати-поєми.

Тема 1.13. Творчість Б. Лятошинського. Порівняльна характеристика засобів музичної виразності, якими користувалися композитори-академісти (Л. Ревуцький) та композиторами нової течії. Еволюція музичної мови композитора. Використання прийомів сучасної техніки та теорії. Слухання та аналіз: “Осень”, “По небу крадеться луна”, “Рим ночью”, “Із-за гаю сонце сходить”, “Тече вода в синє море”.

Тема 1.14. Вплив пісенності на хорову лірику Г. Майбороди (аналіз хорових прелюдів) та І. Шамо (аналіз “Пори року”). Жанр ліричного хору.

Тема 1.15. Академізм у сучасній хоровій музиці. Творчість Т. Сидоренко-Малюкової. Хоровий цикл “Лесной январь”. Риса стилю Л. Дичко. Аналіз “Лесные дали”, “Сонячний струм”. Жанр пейзажного хору.

Тема 1.16. Народна традиція у сучасній музичній культурі. Композиторська діяльність у народному стилі, властиві риси техніки

(О. Яковчук, В. Зубицький). Жанр фольк-опери (Є. Станкович). Аналіз: О. Яковчук "Триптих", Є. Станкович "Заключна Купала".

СВІТОВА ХОРОВА ЛІТЕРАТУРА

Російська оперно-хорова та хорова література XIX-XX ст.

Тема 2.1. Роль хору в операх Глінки. Драматургія його опер. Реалізм та народний ґрунт творчості. Риси стилю. Використовування народної мелодики. Різноманітність складу хорів, форм, метрів та ін. Довершеність голосоведення. Значення та внесок М. Глінки у розвиток хорової літератури. Слухання та аналіз: опера "Іван Сусанин", (інтродукція "Родина моя", "Хороша у нас река", "Разгулялися, разливалися"), опера "Руслан и Людмила", ("Не тужи, дитя родимое", "Лель таинственный", "Ах ты, свет Людмила", "Не проснется птичка утром").

Тема 2.2. Опера "Русалка". Стилистичні особливості хорового письма Даргомижського. Драматургія опери. Використовування фольклору у текстах хорів. Слухання та аналіз: "Ах ты, сердце", "Заплетися, плетень", "Как во горнице, светлице", "Как на горе мы пиво варили".

Тема 2.3. Значення хору в опері О. Бородіна "Князь Игорь". Втілення в музиці хорів характеристики образу народу. Народно-епічні елементи. Зв'язок хорів з народною піснею. Східний елемент в хорах опери. Риси стилю Бородіна. Мелодія – головний засіб виразності. Слухання та аналіз: "Солнцу красному слава", "Мы к тебе, княгиня", "Половецкие пляски", "Ох, не буйный ветер".

Тема 2.4. Особливе значення хору в операх М. Мусоргського. Масштабність народно-хорових сцен. Яскрава музична характеристика різних народних груп (груп хору). Використовування дійсно народних пісень. Особливості хорового стилю. Хоровий речитатив, мовні інтонації. Різноманітність складу хорів, форм. Гнучкість хорової фактури. Варіантність використання хорових голосів (протиставлення та вільна зміна багатоголосся й унісону). Слухання та аналіз: опера "Борис Годунов" ("На кого ты нас покидаешь", "Не сокол летит по поднебесью"), опера "Хованщина" ("Батя, батя, выйди к нам").

Тема 2.5. Роль хору в операх М. Римського-Корсакова. Народно-пісенний ґрунт хорових номерів. Реалістичне зображення народного життя, картин природи, обрядів. Використання фольклору. Ладово-

інтонаційний ґрунт хорів, відтворюючих казковий світ. Використання складномішаних розмірів. Варіаційність форми. Стиль хорового письма. Слухання та аналіз: опера "Снегурочка" (Проводы масленицы, хоровод и песня про бобра), опера "Царская невеста" ("Слаще меду ласковое слово", подблюдная песня, "То не соколы в поднебесье слетались").

Тема 2.6. Значення хорів в операх П. Чайковського. Риси симфонізму у хорових сценах. Зв'язок з народними піснями. Роль окремих хорових партій у зображенні художніх образів (на прикладі "Хора гуляющих" з опери "Пиковая дама"). Особливості музичної мови та стилю П. Чайковського. Слухання та аналіз: опера "Евгений Онегин" ("Болят мои скоры ноженьки", "Уж как по мосту-мосточку"), опера "Пиковая дама" (Хор гуляющих, "Будем пить и веселиться").

Тема 2.7. Слухання та аналіз хорів М. Глінки, О. Даргомижського ("На севере диком", "Буря мглою небо кроет").

Тема 2.8. Слухання та аналіз: П. Чайковський, кантата "Москва" (фрагменти), окремі хори: "Соловушка", "Не кукушечка во сыром бору", "Легенда", "Вечер". Літургія. С. Танєєв: "Посмотри, какая мгла", "На могиле", "Вечер", кантата "Иоанн Дамаскин".

Тема 2.9. Слухання та аналіз: С. Рахманінов – кантата "Весна", "Три русских песни", духовна музика. В. Калінніков: "Кондор", "На старом кургане", "Элегия", "Зима", "Проходит лето".

Тема 2.10. Слухання та аналіз: О. Гречанінов – "Лягушка и вол", "Над неприступной крутизной", концерт "К Богородице прилежно", "Ныне отпускаеши". П. Чесноков: "Альпы", "Теплется зорька", "Свет предвечный", "Заступнице усердная", "Да исправится молитва моя", "Свете тихий", хоровий цикл "Во дни брани".

Тема 2.11. Загальний огляд хорової літератури XX ст. Характеристика основних хорових жанрів.

Тема 2.12. Слухання та аналіз: О. Давиденко – "На десятой версте". М. Коваль, "Слезы", "Буря бы грянула, что ли". В. Шебалин – "Зимняя дорога", "Эхо", "Утес".

Тема 2.13. Слухання та аналіз: Д. Шостакович – "Десять хоровых поэм", "Казнь Степана Разина". В. Салманов – "Лев в железной клетке", "Тишина".

Тема 2.14. Слухання та аналіз: Г. Свиридов – "Повстречался сын с отцом", "Вечером синим", "Поэма памяти Сергея Есенина", "Пушкин-

ський венек”, “Курские песни”. М. Сидельников – “Сокровенны разговоры”.

Тема 2.15. Слухання та аналіз: Р. Щедрін – “Чотири хори на вірші А. Вознесенського”, Ю. Фалік, – “Незнакомка”.

Тема 2.16. Слухання та аналіз: А. Шнітке – Реквієм, Концерт для хору. Е. Денісов – Реквієм.

Світова хорова література. Зарубіжна хорова література

Тема 3.1. Співи давньоримської церкви (VII–VIII ст.). Виникнення григоріанського хоралу. Розвиток багатоголосся як нового стилю. Композиторські школи.

Тема 3.2. Епоха Відродження. Виникнення і розвиток жанрів (мотет, мадригал, месса). Засновники англійської хорової школи. Жанр органуму та засновники німецької хорової школи. Нідерландська хорова школа. Римська школа. Палестріна. Слухання зразків давньоримського співу, творів композиторів епохи Відродження.

Тема 3.3. Естетичні принципи культури Бароко. Зародження жанру кантати. Аналіз та слухання кантати А. Вівальді “Gloria”.

Тема 3.4. Зародження та розвиток жанру ораторії. Загальна характеристика хорової творчості Г. Генделя. Риси стилю. Ораторіальна творчість. Ораторія “Месія”.

Тема 3.5. Хорова творчість Й. Баха, кантати, Висока меса. Значення меси як твору, підпорядкованого принципам гуманізму. Слухання та аналіз № 15, 16, 17. “Страсті по Іоанну” – ознайомлення.

Тема 3.6. Слухання та аналіз хорів з опери “Орфей” (“О, если в роце сей унылой”, хор фурій).

Тема 3.7. Філософська ідея ораторії Й. Гайдна “Времена года”. Особливості музичної мови. Прийом звукопису. Слухання та аналіз: “Ах, к нам близится гроза”, “К нам, к нам, весна”, “Эй, слушай крики, свист”, “Течет могучих сил поток”.

Тема 3.9. Слухання та аналіз творів малих форм Л. Бетховена: “Восхваление природы человеком”, “Весенний призыв”.

Тема 3.10. Ф. Шуберт – меси; Ф. Мендельсон – хорові мініатюри; Р. Шуман – ораторія “Рай и Пери”.

Тема 3.11. Ознайомлення з Реквіємом Й. Брамса.

Тема 3.12. Реалістичні тенденції в операх Ж. Бізе. Хори з опери “Кармен”.

Тема 3.13. Інтеграція жанрів у творчості Дж. Верді. Оперні хори. Оперність Реквієму.

Тема 3.14. Жанр сценічної кантати (К. Орф “Carmina Burana”). Хорові сцени з опери Дж. Гершвіна “Поргі і Бесс”.

Тема 3.15. Слухання: М. Равель – “Николетта”, Ф. Пуленк – “Грусть”, “Stabat mater”, О. Мессіан – “O, sacrum convivium”.

Тема 3.16. Новий зміст традиційних церковних жанрів у творчості К. Пендерецького. Явище мюзиклу в американській музичній культурі. Реквієм Е. Л. Уеббера.

Історія хорового виконавства

Тема 4.1. Першоджерела хорового співу. Професійний спів у стародавньому Єгипті, Вавилоні, Палестині. Хор у народних дійствах. Хорове мистецтво у Греції. Роль хору в трагедії. Розквіт хорової культури Візантії. Жанри візантійської гімнографії. Діяльність Романа Сладкоспівця, Андрія Критського, Іоанна Дамаскіна. Система осьмогласся. Григоріанський хорал. Меса. Літургійна драма. Культура монастирів.

Тема 4.2. Формування національних музичних культур. Церковні капели і співочі школи. Діяльність Сикстинської капели. Система поліфонії строгого стилю. Виникнення протестантського хоралу.

Тема 4.3. Виникнення жанрів опери, ораторії, кантати. Вплив творчості Г. Генделя, Й. Баха. Діяльність Томанерхору.

Тема 4.4. Виникнення масових хорових об’єднань. Франція – “Орфеон”, Німеччина – лідертафель. Вплив народного руху на хорове мистецтво. Діяльність хорових товариств Чехії. Хор “Глагол” у Празі. Творчість Б. Сметани, А. Дворжака. Хор моравських вчителів. Хорові колективи Болгарії. Сучасні хорові колективи.

Тема 4.5. Знаменний та демественний спів. Заснування хорів “Государевых певчих дьяков”, “Паприарших певчих дьяков”.

Тема 4.6. Придворна хорова капела (Д. Бортнянський, М. Глінка, Г. Ломакін, С. Аренський, М. Римський-Корсаков). Синодальний хор (В. Орлов, С. Смоленський, О. Кастальський, М. Данілін). Капела Шеремет’єва, хори Голіцина, Агреньова-Слав’янського, Архангельського, Молчанова. Хор безплатної музичної школи, хор Юхова, хор Пречистенських робочих курсів.

Тема 4.7. Глухівська музична школа. Кріпацькі хори Розумовського, Любомирського, Галагана, Куликовського. Утворення хорového товариства “Боян”. Діяльність українських композиторів XIX століття, спрямована на розвиток хорової культури.

Тема 4.8. Діяльність П. Чеснокова, О. Кастальського, М. Даніліна, О. Єгорова.

Тема 4.9. Ленінградська академічна капела ім. М. Глінки. Діяльність М. Клімова, Г. Дмитрієвського, А. Анісімова, Ф. Козлова, В. Чернушенка. Державний академічний хор ім. О. Свешнікова. Великий хор радіо та телебачення (І. Кувікін, К. Птіца). Республіканська академічна хорова капела ім. О. Юрлова. Діяльність В. Соколова. Московський камерний хор В. Мініна. Хор міністерства культури В. Полянського. Народні хори. Капели “Думка”, “Трембіта”, хорова капела ім. Л. Ревуцького, капела бандуристів, камерні хори: “Київ”, “Хрещатик”, “Кредо”, “Фрески Києва”, хор В. Іконника. Українські народні хори (Закарпатський, Черкаський). Ансамблі пісні і танцю: Буковинський “Верховина”, “Подільянка”, “Льоник”. Діяльність К. Пігрова, О. Сороки, П. Муравського, О. Мінківського, Г. Верьовки, А. Авдієвського, М. Кречка. Інші відомі хори.

Тема 4.10. Державна Латвійська капела, Естонський чоловічий хор, Державна Литовська капела, Молдавська капела “Дойна”, Державна Грузинська капела, Руставі-хор. Національна самобутність хорових колективів.

Тема 4.11. Підготовка хорових спеціалістів.

Рекомендована література

- Андрос Н., Дженков В. Українська хорова література. – К.: Музична Україна, 1986
- Архимович Л., Грицюк П. Історія української радянської музики. – К.: Музична Україна, 1989
- Архимович Л., Каршишева Т., Шреєр-Ткаченко О. Нариси з історії української музики. – К.: Мистецтво, 1964, т.1, т.2
- Асаф'єв Б. Про хорове мистецтво. – Л.: Музика, 1980
- Гусін Л., Ткачев Д. Державна академічна капела ім. Глінки. – Л.: Музгиз, 1957
- Дмитрієвська К. Російська радянська хорова література. Вип.1. – М., 1974
- Друскін М. Історія зарубіжної музики. Вип.4. – М., 1982
- Друскін М. Про західноєвропейську музику XX століття. – Л., 1973
- Друскін М. Пасіони та меси Й. С. Баха. – М., 1973

Загайкевич М. Музичне життя Західної України II половини XIX століття. – К.: В-во АН УРСР, 1960

Івакін М. Російська хорова література. – М., 1965

Ільїн В. Нариси з історії російської хорової культури. – М., 1985

Історія російської музики. Т. 1, Т. 2 (Під ред. А. Кандинського) – М., 1985

Келдиш Г. Російська музика XVIII століття. – М., 1965

Конен В. Історія зарубіжної музики. Вип. 3. – М., 1983

Краснощоков В. Питання хорознавства. – М.: Музика, 1969

Лапто С., Локшин Д. Зарубіжна хорова література. Вип.1., – М., 1966

Леонтьєва О. Зарубіжні композитори середини XX століття. – М., 1964

Локшин Д. Зарубіжна хорова література. Вип. 2. – М., 1966

Локшин Д., Ліцвенко І. Зарубіжна хорова література. Вип. 3. – М., 1975

Луговенко В., Ніколасва Н. Українська хорова література. – К.: Музична Україна, 1986

Перрі К., Одл Д. Зразки музичних форм від горизонтального хоралу до Баха. – Л., 1975

Пігров К. Керування хором. – М.: Музика, 1964

Попова Т. Основи російської народної музики. – М., 1977

Птіца К. Майстри хорового мистецтва Московської консерваторії. – М.: Музика, 1970

Рамановський Н. Хоровий словник. – Л., 1969

Усова І. Хорова література. – М., 1976

Фільц Б. Хорові обробки українських народних пісень. – К.: Музична Україна, 1965

Холопов Ю. Нариси з сучасної гармонії. – М., 1974

Чесноков П. Хор та керування ним. – М.: Музика, 1961

Шреєр-Ткаченко О. Історія української музики. – К.: Музична Україна, 1980

Навчальне видання

ХОРОВА ЛІТЕРАТУРА

Програма для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I–II рівнів акредитації

Укладач О. В. Климова

Формат 60×84/16. Папір офсетний. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 1,16 Наклад 100 прим.

Видавництво “Фірма “ІНКОС”
14116, м. Київ, вул. Маршала Рибалка, 10/8;
Тел./факс: (044) 206–47–29, 206–47–21
E-mail: inkos@carrier.kiev.ua,
inkos@ln.kiev.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виробників і розповсюджувачів видавничої
продукції № 2006 від 04.11.2004 р.